

ΘΕΑΤΡΟ

«Η Αρλεζιάνα» του Αλφόνσου Ντωντέ στο Εθνικό Θέατρο.

Το καλοκαιρινό θεατρικό της πλατείας Κλαυθμώνος, όπου παίζει ο θίασος του Εθνικού, ακολουθεί φέτος μία κατιούσα γραμμή.

Άρχισε με τον «Έμπορο της Βενετίας», που καθώς τόπαμε είναι μία αληθινή επιτυχία, εξακολούθησε με την εξαρθρωμένη άποτυχία του «Επιθεωρητή» και τώρα, με την «Αρλεζιάνα» του Ντωντέ, γυρίζει μία πλήρη, στέρεη, ολοκληρωμένη άποτυχία.

Ρωτιέται κανείς πώς τους ήθε και τό θυμήθηκαν τό έργο αυτό για να ξαναδέσουμε τους θεατρικούς μας δεσμούς με τη Γαλλία, όταν πριν από λίγους ακόμη μήνες ένα ελεύθερο θέατρο (τό «Παιθεόν» με τό θίασο Αρώνη—Μανωλίδου—Χόρν) είχε ξαναδέσει τους δεσμούς αυτός με τό έργο του Κλωντέλ; Γιατί όταν τό ελεύθερο θέατρο δείχνει, στις πρωτοβουλίες του, τέτοια ένθερμη και τέτοιο γούστο, γιατί, ρωτιόμαστε, τό Εθνικό μας (πού διευθύνεται από σοβαρούς και μορφωμένους ανθρώπους) να οδηγείται, στις ελληνογαλλικές του σχέσεις τουλάχιστον, από τέτοιες καταπληκτικές εκδημιές μνήμης και να ανασύρει από τά βάθη του καιρού την αναχρονιστική «Αρλεζιάνα»; Βέβαια, υπάρχει ή περιφημη μουσική του Μπιζέ, ή πάντα να, αλλά αυτό δεν είναι λόγος. Τό Εθνικό δεν είναι μουσικό θέατρο. Ο μουσικός Μπιζέ δεν μπορεί να σώσει τό δραματογράφο Ντωντέ, που είναι σήμερα στη δραματική τέχνη πράμα κακό και άυπαρτο, άνικανο να μας συγκινήσει. Ο λαμπρός Ντωντέ του «Γράμματα από τό Μόλο μου» (1869), που θα μείνει ένα στολίδι της παγκόσμιας διηγηματογραφίας κι' ό δημιουργός του άλησμόνητου «Γαρταρίνου» (1872), δεν έχει κανένα χάρισμα για να στοθεί στη σκηνή. Αυτός που στο διήγημα και στο μυθιστόρημα έδωσε τύπους που σφύζουν από τη χαρά και την άληθεια της ζωής, που σάνει να βάλει στην «Αρλεζιάνα» του (πού ώστόσο, σα διήγημα, είναι από τά καλύτερα του γένου «Γράμματα από τό Μόλο μου») παρά κατασκευάσματα ανθρώπινα, συνταγές συγκίνησης, πρόσωπα άνοουσία, βιβλιακά, φλόαρα, μονολογικά, χωρίς όστά και σάρκα. Πρόσωπα που συγκινούσαν μέσα στο Παρίσι όσοις πάσχαν από τη νοσταλγία της Καμάργκας, αλλά που έμας έδώ, στην πλατεία Κλαυθμώνος, μάς άφηνουν αδιάφορους και παγερούς έκτελεστές άτελετήτων χαμουρητών. Άλλωστε και στο Παρίσι αυτό τό έργο, που πρωτοπαίχτηκε χωρίς επιτυχία πριν 73 χρόνια (τό Σεπτέμβριο του 1872), και που είναι γερασμένο δυσανάλογα με την ηλικία του, κρατιέται μόνο στο δραματολόγιο του οικιακού «Όντεόν».

Αν εξαίρεσει κανείς τον Λεόν Ντωντέ, τον άμετροπέη λιβελλογράφο και μισοπαράφρονα κριτικό, που θεωρούσε τό έργο του πατέρα του τόσο σημαντικό όσο και τον «Άμλετ» του Σαίξπηρου (στο άρθρο που αφιέρωσε στην «Αρλεζιάνα», με την άφορη της πενηνταετηρίδας της, γράφει άναμεσα σ' άλλα άκαταλόγηστα: «Είναι ένα άριστοέργημα γαλλο-ρωμαϊκό, ό τύπος μάλιστα του γαλλο-ρωμαϊκού άριστοεργήματος, όπως ό «Άμλετος» είναι ό τύπος του άγγλοσαξωνικού άριστοεργήματος, που μαζί του παρουσιάζει πολλές άπόκρυφες αναλογίες), δεν φαντάζο-

μαι να υπάρχει κανένας άλλος που να πιστεύει ότι ή «Αρλεζιάνα» είναι όποδειγμα του γαλλικού θεάτρου ή ότι αντιπροσωπεύει έστω και μία δευτερεύουσα πλευρά του. Μόλις και μετά βίας μπορεί να πει κανείς πώς είναι ένα από τά χαρακτηριστικά έργα του κακού γαλλικού θεάτρου.

Τά έλαττώματά του, τη συμβατική του ψυχολογία, τη φιλολογία του, την άπιθανότητα του, τά κούρηματα της πολυλογίας του, τά καθιστά άνάγνωστα και συχνά άνυπόφορα ό τρόπος που άνεβάζστηκε έδώ τό έργο. Ρυθμός εκπληκτικά άργος, ψεύτικο παίξιμο της καλαιότητας σχολής, καμποτινισμοί που νομίζουν ότι είχαν διά παντός εγκαταλείψει τό σκηνικό κούλωμα και που έδώ άπροσδόκητα βρουκολακιάζουν. Νομίζεις πώς δεν πρόκειται για σύγχρονη παράσταση, αλλά για ερετροσπεκτιβή ήθοποιία, όπου είσαι άναγκασμένος, όταν δεν άποκοιμάσαι, ή να γελάς ή να γίνεσαι Τουρκός από τό θυμό κι' από τον έκνευρισμό σου.

Κακό και ψυχρό τό έργο, ώστόσο είναι έργο άτμοσφαιρας, όπου τό φυσικό κλίμα, ή πίεση του στούς ανθρώπους, στο ζετύλιγμα και στις πράξεις τους (όπως π. χ. στο «Σιμόν» του Λενορμάν ή στη «Βροχή» του Μώμ), αυτό τό κλίμα είναι ό πρωταγωνιστής. Άλλά έδώ, με την τέχνη, δε γίνεται καμμία μεταφοράς. Καμμία Προηγγία! Όλα συντελούν για να μάς κρατήσουν καθηλωμένους σ' αυτήν την πλατεία Κλαυθμώνος, χωρίς την ελάχιστη πρόθεση, χωρίς την παραμικρή έλπίδα θαυμαστού ταξιδίου. Και στην καθηλωση συντελούν όριστικά οι σκηνογραφίες, που ίσορροπούν μεταξύ χαλκομανίας και καρποσταλικού επανορθωτισμού. Οι σκηνογραφίες αυτές, που στο ζυγαρόπηχτο είδος ξεπερνούν ό,τι μπορεί να τρέμει ό σύγχρονος θεατής, έχουν τόση σχέση με την κακόμοιρη την Προηγγία, με τά βουνα και τά βουκοτόπια της Καμάργκας, όση κι' ό Πύργος του Άιφελ με τ' Άναφιώτικα.

Και τό πράμα είναι άσυγχώρητο, γιατί τό Εθνικό έχει στούς κόλπους του ένα κορυφαίο ζωγράφο, τό Κατζήκυριακό-Γκίκα, που έζησε τό γαλλικό τόπιο και που θα μπορούσε να μάς χαρίσει αληθινή καλλιτεχνική έργασία.

Τέλος, μία έσπεριδα θλίψης κι' άθιμονίας άπ' όπου μόλις σώζονται και μετά κόπου μεγάλου, οι ήθοποιοί Κωτσόπουλος (ρόλος του Φρεντερί) και Μ. Άλκαίου (Βιθέττα), καθώς κι' ό ένδοματολόγος Α. Φωκός, που τά κοστούμια του (έκτός από τά κοστούμια της γιορτής που έπασχαν από κάποιο γλυκαναλατισμό) είχαν μίαν άναντίρρηση καλαισθησία.

ΘΡΑΣΟΣ ΚΑΣΤΑΝΑΚΗΣ